
SPIS TREŚCI

Przedmowa.....	7
Rozdział 1. ELEMENTARNY OPIS REZONANSU JĄDROWEGO.....	9
1.1. Magnetyczne właściwości jąder.....	9
1.2. Klasyczny opis magnetycznego rezonansu.....	10
1.2.1 Twierdzenie Larmora.....	10
1.2.2. Wirujący układ współrzędnych. Efektywne pole magnetyczne.....	12
1.2.3. Zjawisko magnetycznego rezonansu.....	14
1.2.4. Rezonans w próbce makroskopowej.	
Namagnesowanie poprzeczne i podłużne.....	16
1.2.5. Relaksacja spin-sieć i spin-spin. Równania Blocha.....	17
1.2.6. Metoda fali ciągłej.....	18
1.2.7. Spektroskopia impulsowa.....	23
1.2.8. Sygnał precesji swobodnej i widmo MRJ.....	24
1.2.9. Echo spinowe.....	27
1.3. Elementarny kwantowomechaniczny opis magnetycznego rezonansu.....	30
1.3.1. Poziomy energetyczne i przejścia rezonansowe.....	30
1.3.2. Relacje Kramersa-Kroniga.....	33
Rozdział 2. PODSTAWY MATEMATYCZNE KWANTOWEJ TEORII	
MAGNETYCZNEGO REZONANSU.....	36
2.1. Funkcje stanu i operatory.....	36
2.1.1. Funkcje własne i wartości własne operatorów.....	37
2.1.2. Hermitowskie operatory.....	37
2.1.3. „Ket” i „bra” stany.....	39
2.1.4. Macierze operatorów.....	39
2.1.5. Rzutowe operatory.....	40
2.1.6. Macierz iloczynu operatorów.....	41
2.1.7. Ślad macierzy operatora.....	41
2.1.8. Związki komutacyjne.....	41
2.1.9. Operatory unitarne.....	43
2.1.10. Operatory eksponencjalne.....	45
2.1.11. Równanie Schrödingera.....	47
2.1.12. Równanie Heisenberga.....	48

2.2. Macierz gęstości.....	48
2.2.1. Opis stanów za pomocą macierzy gęstości.....	48
2.2.2. Równanie Liouville'a.....	50
2.2.3. Koherencja stanów kwantowych.....	52
2.2.4. Macierz gęstości w stanie równowagi.....	53
2.3. Przestrzeń Liouville'a.....	54
2.3.1. Superoperatory Liouville'a.....	54
2.3.2. Operatory własne i wartości własne superoperatora.....	56
2.3.3. Przestrzeń Liouville'a.....	56
2.3.4. Ortogonalny zbiór operatorów w przestrzeni Liouville'a.....	57
2.3.5. Układ równań dla funkcji $G_n(t)$	59
2.3.6. Rozwiązanie układu równań dla funkcji $G_n(t)$	62
Rozdział 3. MOMENT PĘDU I SPIN.....	65
3.1. Moment pędu.....	65
3.1.1. Operator momentu pędu.....	65
3.1.2. Funkcje własne i wartości własne operatorów J_Z i J^2	66
3.1.3. Elementy macierzowe operatorów J_X i J_Y	68
3.1.4. Funkcje, operatory w różnych układach odniesienia i moment pędu.....	72
3.2. Spin.....	75
3.2.1. Operatory spinowe.....	75
3.2.2. Spin jądra.....	76
3.2.3. Funkcje własne spinu.....	76
3.2.4. Rotacje w spinowej przestrzeni Hilberta.....	77
3.2.5. Elementy macierzowe operatorów obrotu.....	79
3.2.6. Dowolny obrót układu odniesienia. Kąty Eulera.....	81
3.2.7. Ślady operatorów spinowych.....	82
Rozdział 4. ODDZIAŁYWANIA MAGNETYCZNE JĄDER I WIDMA MAGNETYCZNEGO REZONANSU.....	85
4.1. Przesunięcie chemiczne i sprzężenie spinowo-spinowe.....	85
4.1.1. Przesunięcie chemiczne.....	85
4.1.2. Sprzężenie spinowo-spinowe.....	87
4.1.3. Widmo MRJ dwóch sprzęgających się jąder.....	89

4.1.4. Silne i słabe sprzężenia spinowe.....	101
4.2. Oddziaływania dipolowe.....	107
4.2.1. Hamiltonian dipolowego oddziaływania. Przybliżenie silnego pola magnetycznego.....	107
4.2.2. Widmo układu dwuspinowego. Wzór Pake'a.....	115
4.2.3. Momenty widma MRJ.....	123
4.3. Kwadrupolowe oddziaływania jąder.....	137
4.3.1. Hamiltonian kwadrupolowego oddziaływania.....	137
4.3.2. Widmo MRJ kwadrupolowych jąder.....	139
Rozdział 5. SYGNAŁ PRECESJI SWOBODNEJ.....	144
5.1. Różne układy odniesienia w MRJ.....	144
5.1.1. Wirujący układ współrzędnych.....	144
5.1.2. Pochylony wirujący układ współrzędnych.....	147
5.1.3. Uśrednienie oddziaływań jąder wskutek rotacji próbki. Spektroskopia MAS.....	151
5.2. Sygnał precesji swobodnej.....	155
5.2.1. Twierdzenie Lowe-Norberga.....	155
5.2.2. Momenty widma MRJ i sygnał precesji swobodnej.....	160
5.3. Problem „martwego” czasu w spektroskopii impulsowej MRJ.....	163
5.4. Metody wieloimpulsowe zwięzania widma MRJ w ciałach stałych.....	167
5.5. Sygnał precesji swobodnej w układach spinowych z oddziaływaniami dipolowymi.....	174
5.6. Rezonans podwójny. Rozprzęganie spinów.....	182
Rozdział 6. ECHO SPINOWE.....	186
6.1. Dwuimpulsowe echo spinowe.....	186
6.1.1. Wzór na sygnał echa spinowego.....	186
6.1.2. Echo Hahna.....	190
6.1.3. Sekwencja impulsów $90^0_X - \tau - 180^0_X - t$	192
6.2. Echo spinowe w układach z oddziaływaniami kwadrupolowymi.....	194
6.2.1. Nieselektywne wzbudzenie.....	194
6.2.2. Selekttywne wzbudzenie. Efektywny spin.....	196
6.3. Echo spinowe w układach z oddziaływaniami dipolowymi.....	201
6.3.1. Wzór na dwuimpulsowy sygnał układu jąder z oddziaływaniami	

dipolowymi.....	201
6.3.2. Zastosowanie superoperatora Liouville'a dla obliczania sygnału dwuimpulsowego echa.....	203
6.3.3. Echo spinowe w homojądrowych spinowych układach. Dwuspinowy układ.....	207
6.3.4. Solid echo w wielospinowych homojądrowych układach.....	212
6.3.5. Echo spinowe w heterojądrowych układach. Dwuspinowy układ.....	216
6.3.6. Echo spinowe w wielospinowych heterojądrowych układach.....	219
Rozdział 7. DWUWYMIAROWA SPEKTROSKOPIA MRJ.....	225
7.1. Zasady metody dwuwymiarowej spektroskopii MRJ.....	225
7.2. Rozdzielenie niejednorodnego i jednorodnego wkładów w szerokość linii MRJ.....	227
7.3. <i>J</i> - spektroskopia MRJ.....	232
7.3.1. <i>J</i> - spektroskopia homojądrowych układów.....	233
7.3.2. <i>J</i> - spektroskopia heterojądrowych układów.....	237
7.4. Spektroskopia COSY.....	239
7.4.1. Zwiększenie natężenia sygnałów MRJ jąder o małym naturalnym rozpowszechnieniu.....	239
7.4.2. Korelacja przesunięć chemicznych.....	245
Rozdział 8. WIELOKWANTOWA SPEKTROSKOPIA MAGNETYCZNEGO REZONANSU JĄDROWEGO.....	250
8.1. Wielokwantowa koherencja stanów.....	250
8.2. Formowanie wielokwantowej koherencji.....	252
8.2.1. Dwuimpulsowa sekwencja $90_X^0 - \tau_p - 90_X^0$	252
8.2.2. Sekwencja Jeenera – Broekaerta.....	255
8.3. Ewolucja wielokwantowej koherencji.....	258
8.3.1. Swobodna ewolucja wielokwantowej koherencji.....	258
8.3.2. Separacja wielokwantowych koherencji różnego rzędu.....	260
8.4. Rejestracja wielokwantowej koherencji.....	262
8.5. Wielokwantowe widma MRJ.....	264
Dodatek.....	266
Literatura.....	271